

Pirkanmaan hyvinvointialue
PL 272, 33101 Tampere
etunimi.sukunimi@pirha.fi
pirha.fi

Vastaus valtuustoaloitteeseen
21.8.2025

Vastaus valtuustoaloitteeseen omaishoitajan aseman ja hyvinvoinnin parantamiseksi ja kehittämiseksi

Aluevaltuutettu Aila Dünder-Järvinen (kok) on aluevaltuuston kokouksessa 10.2.2025 § 24 jättänyt valtuustoaloitteen omaishoitajien aseman ja hyvinvoinnin parantamiseksi ja kehittämiseksi. Aloitteessa esitetään, että Pirkanmaan hyvinvointialue ryhtyy aloitteessa mainittuihin toimenpiteisiin sekä huomioi ja toteuttaa muutostarpeen omaishoitajien aseman ja hyvinvoinnin parantamiseksi ja kehittämiseksi.

Omaishoidon tuen kehittäminen

Pirkanmaan hyvinvointialueella omaishoidon tukea kehitetään useilla toimenpiteillä. Pirkanmaan omaishoitajien terveyden, voimavarojen ja jaksamisen tukemisen PIRKKO-hanke käynnistyi huhtikuussa 2025. Lokakuussa 2027 päättyvässä hankkeessa työskentelee kaksi kokoaikaista työntekijää.

PIRKKO-hankkeessa vahvistetaan omaishoitajille ja ammattilaisille kohdennettua viestintää, yhteistyötä kuntien ja järjestöjen kanssa sekä tarjotaan omaishoitajille toimintakykyä edistävää toimintaa ja vertaistukea. PIRKKO-hanke keskittyy erityisesti omaishoitajuuden saavutettavuuden parantamiseen, oikea-aikaiseen tukeen sekä omaishoitajien jaksamisen seurantaan. PIRKKO-hankkeessa tehtävä kehittämissuhteet kohdentuu kaikenikäisiin omaishoitajiin ja -hoidettaviin.

Pirkanmaalla on noin 3 600 omaishoitoperhettä (alle 18-vuotiaita 955, 18–64-vuotiaita 582 ja yli 65-vuotiaita 2066). Suuri osa omaishoidettavista on ikäihmisiä ja heidän tukemisensa on myös keskeinen osa IKI2035-kehittämisohjelmaa, jonka tavoitteena on mahdollistaa ikääntyneiden kotona asuminen pidempään. Kehittämisohjelman yhtenä osatavoitteena on omais- ja

perhehoidon vahvistaminen. Konkreettisia tavoitteita on omaishoidon tuesta tiedottaminen, myöntämisperusteiden uudelleen arviointi, omaishoidon tuen lakisääteisten vapaiden järjestämistapojen arviointi ja vapaiden tukeminen sekä lyhytaikaishoidon paikkojen lisääminen. Myös VAPA2035-kehittämishjelma sisältää omaishoitoa tukevia osatavoitteita, kuten perhehoidon lisääminen ja perheiden tuen kehittäminen.

Omaishoitajien osallisuutta palveluiden suunnittelussa vahvistetaan mm. omaishoitajille kohdennetuilla kyselyillä ja säännöllisellä palautteen keräämisellä. Syksyllä 2024 toteutettiin laaja kysely sopimuksellisille omaishoitajille. Kyselyssä kartoitettiin omaishoitajuuteen liittyviä kokemuksia, toiveita ja tarpeita. Erityisesti selvitettiin lakisääteisten vapaiden käyttöä ja siihen liittyviä esteitä, viestintäkanavien toimivuutta sekä tuen saamisen muotoja. Kyselyyn vastasi 1 265 omaishoitajaa. Tulokset toimivat hankkeen kehittämistyön perustana.

Omaishoidettavien ja omaishoitajien arjen sujuvuus

Omaishoitajille suunnatun kyselyn (syksy 2024) tulosten mukaan omaishoitajan jaksamista tukee erityisesti mahdollisuus pitää lakisääteisiä vapaita säännöllisesti. Noin 30 % omaishoitajista käyttää vapaitaan säännöllisesti, alle 30 % käyttää niitä satunnaisesti ja noin 40 % omaishoitajista ei käytä vapaitaan lainkaan.

Vastauksissa nousi esille monipuolisia tuen tarpeita, esim.:

- Henkinen ja sosiaalinen tuki: vertaistuki ja virkistystoiminta ja ammattilaisten yhteydenotot
- Konkreettinen apu arkeen: tilapäishoito, joka mahdollistaa asioinnit ja harrastukset
- Taloudellinen tuki: esimerkiksi hierontaan, siivoukseen tai liikuntapalveluihin
- Tietoa ja neuvonta: selkeä viestintä ja henkilökohtainen palveluohjaus

Hyvinvointialueen tavoitteena on omaishoitajien riittävä ja oikea-aikainen tukeminen. Tuen vaikuttavuus edellyttää palveluiden oikea-aikaisuutta, joustavuutta ja yksilöllistä räätälöintiä perheen ja hoidettavan tarpeiden mukaan.

Omaishoidon tuen kokonaisuus edellyttää sujuvaa yhteistyötä eri toimijatahojen kanssa ja riittäviä ammattilaisresursseja kaikissa työskentelyn eri vaiheissa. Kaikilla omaishoitoperheillä on nimetty omatyöntekijä, alueen omaishoidon tuen asiakasohjaaja, jonka kanssa arvioidaan omaishoidettavan yksilöllistä palvelutarvetta ja sovitetaan palvelut palveluvalikon mukaisesti.

Omaishoitoperheiden tukemiseksi järjestetään myös erilaista toimintaa lähitorien ja yhteistyökumppanien toimipisteissä sekä etäteknologian avulla. Tämä mahdollistaa osallistumisen myös niille omaishoitoperheille, joilla on haasteita lähteä kodin ulkopuolelle.

Omaishoitajan työssäkäynti

Omaishoitajan työssäkäyntiä voidaan mahdollistaa ja tukea erilaisilla omaishoidon tuen vapaiden järjestämisen tavoilla sekä muilla hyvinvointialueen järjestämällä palveluilla. Omaishoitajalle kertyy kolme lakisääteistä vapaavuorokautta kuukaudessa. Työssäkäyvälle omaishoitajalle voi soveltua esimerkiksi ryhmämuotoinen perhehoito vapaiden järjestämisen tavaksi. Yhden omaishoidon tuen vapaan voi jakaa neljään 6 tunnin osaan. Tällöin esimerkiksi kolmella omaishoidon vapaalla, asiakas saa vapaan aikaista palvelua 12 kertaa kuuden tunnin ajan kuukaudessa. Tämä mahdollistaa myös työssäkäyvälle omaishoitajalle itsenäisempää suunnittelua omaishoidon vapaiden käyttämisestä, mahdollistaen paremmin työssäkäyntiä.

Ns. sopimuksettomat omaishoitajat

Valtuustoaloitteessa esitetyn omaishoitajien vapaiden mahdollistaminen myös ns. sopimuksettomille omaistaan hoitaville läheisille, ei ole nykyresursseilla mahdollista. Tämän kaltaisella toiminnan laajentamisella olisi merkittäviä taloudellisia vaikutuksia, sillä vapaiden käytön kasvu nostaa kustannuksia.

Sopimuksettomien omaishoitajien tukea ja tiedonsaantia vahvistetaan kuitenkin mm. PIRKKO-hankkeessa tehtävällä yhteistyöllä Tampereen seudun Omaishoitajat ry:n kanssa. Tavoitteena on luoda pysyviä, vaikuttavia ja saavutettavia ratkaisuja omaishoitoperheiden tueksi. Kehittämistyötä tehdään yhdessä omaishoitajien ja omaishoitajärjestön kanssa.

Yhteistyö omaishoidon kehittämisessä

Omaishoitoa kehitetään sekä kansallisesti että paikallisesti Pirkanmaan hyvinvointialueella monipuolisesti (mm. PIRKKO-hanke, IKI2035- ja VAPA2035-kehittämisohjelmat). Edellä mainitut hankkeet ja kehittämisohjelmat vastaavat valtuustoaloitteessa esitettyyn tarpeeseen edistämällä yhteistyötä, parantamalla tiedonkulkua ja vahvistamalla omaishoitajien hyvinvointia. Laaja-alaista yhteistyötä tehdään järjestöjen, yhdistysten, kuntien ja oppilaitosten kanssa. PIRKKO-hankkeessa yhtenä yhteistyön muotona ja omaishoitajien tarpeiden kuulemisena on kaikille omaishoitajille avoin asiakasraati. Asiakasraadissa on mahdollisuus saada

ajankohtaisesti tarpeita ja toiveita esiin. Syksyn 2025 aiheena ollut muun muassa Pirhan omaishoidon viestinnän selkeyttäminen.

Omaishoitoon liittyviä teemoja käsitellään lisäksi ikäihmisten ja vammaisten henkilöiden valiokunnassa sekä vaikuttamistoimielimissä. Valtuustoaloitteessa ehdotettu omaishoidon kehittämisen toimikunta näyttäytyy päällekkäisenä olemassa olevien verkostojen sekä virallisten toimielinten kanssa.

Johtopäätökset

Omaishoidon tuki on tärkeä vaihtoehto ja palvelumuoto omaishoidon tuen asiakkaille. Hyvinvointialueen tavoitteena on tukea omaishoitoperheitä, edistää heidän hyvinvointiaan ja vahvistaa omaishoitoa tukevia palveluita. Valtuustoaloitteessa on tuotu esiin tärkeitä kehittämiskohteita, joita edistetään mm. PIRKKO-hankkeessa sekä IKI2035- ja VAPA2035-kehittämishjelmissä.

Omaishoidon tuen myöntämisperusteissa määritellään edellytykset omaishoidon tuen myöntämiselle (aluehallitus 24.10.2022 § 251). Erityisesti ansiotyössä käyvien omaishoitajien osalta voi olla tarpeen tarkastella myöntämisperusteita uudelleen. Omaishoidon tuen myöntämisperusteiden sekä omaishoidon tuen toimintaohjeen päivitystyö on aloitettu.

Vastuuvalmistelijat

Tuula Jutila
toimialuejohtaja

Kaisa Taimi
palvelujohtaja